

Mestská knižnica v Bratislave

ELEKTRONICKÉ A ZVUKOVÉ KNIHY V KNIŽNICIACH

7. október 2015

Odborný celoslovenský seminár
k 115. výročiu založenia Mestskej knižnice v Bratislave (1900 – 2015)
organizovaný v spolupráci s Goetheho inštitútom v Bratislave
pod záštitou Iva Nesrovnala,
primátora hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy

Miesto konania: Mestská knižnica v Bratislave, Pod knižnicou, Klariská 16

Program

10:00 – 10:15 Úvod do problematiky: Elektronické a zvukové knihy – súčasný stav vo verejných a vedeckých/akademických knižniciach

Mgr. Helena Mlejová, Mestská knižnica v Bratislave

10:15 – 10:45 Digitálna knižnica Onleihe v Goetheho inštitúte

Mgr. Michal Hvorecký, vedúci knižnice Goethe inštitútu Bratislava

10:45 – 12:00 Právne otázky v súvislosti s elektronickými knihami v knižnici

Dr. Armin Talke, Stadtsbibliothek Berlin, člen IFLA (tlmočenie zabezpečené)

12:00 – 12:30 Diskusia k téme so zástupcami zo Sekcie médií, audiovizie a autorského práva MK SR

Mgr. Lenka Topľanská, JUDr. Jakub Slovák

12:30 – 13:00 Prestávka na občerstvenie

13:00 – 13:30 Vypožičiavanie e-kníh a čítačiek v Krajskej knižnici v Žiline

Mgr. Katarína Šušoliaková, riaditeľka Krajskej knižnice v Žiline

13:30 – 14:00 E-výpožičky a digitálna knižnica SKN v Levoči

Mgr. Norbert Végh, Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči

14:00 – 14:30 E-výpožičky do čítačky alebo aj na OPAC

Mgr. Pavol Špáni, senior konzultant KIS DAWINCI, SVOP spol. s r. o.

14:30 – 15:00 Východiská pre zapojenie knižníc do distribučného modelu e-kníh na Slovensku

Mgr. Radovan Ščibrany, manažér e-kníh v Martinus.sk

15:00 – 15:30 Diskusia a ukončenie

Zhrnutie a závery

Počas jednodňového seminára si účastníci vypočuli sedem prezentácií a absolvovali diskusiu so zástupcami MK SR.

Vyhodnotili sme, že pre efektívne využívanie elektronických zdrojov by bol optimálnym riešením jednotný informačný systém pre prístup ku všetkým typom elektronických dokumentov. Vzorom môže byť nemecký systém Onleihe, na Slovensku ho používa Goetheho inštitút (prezentoval ho M. Hvorecký), ktorý v sebe integruje e-knihy, e-časopisy, e-noviny, e-audio, e-video. Aj napriek neustálym rokovaniam s vydavateľmi, náročným technologickým riešeniam a problematickým otázkam bezpečnosti je táto platforma výrazným posunom vpred v oblasti využívania elektronických médií.

Verejné knižnice (aktuálne Krajská knižnica v Žiline a Malokarpatská knižnica v Pezinku) majú v online katalógu integrovaný systém e-výpožičiek českej spoločnosti eReading. Tá v súčasnosti saturuje inak prázdny priestor v oblasti poskytovania beletrie a populárno-náučných kníh v elektronickej podobe. Otázne sú príčiny relatívne nízkeho záujmu o výpožičky z eReadingu, keď predpoklad zo strany knižníc bol iný, očakávali sa vysoké čísla. Možnosť integrácie eReadingu v prípade záujmu zo strany knižníc nie je problém, túto službu ponúka väčšina dodávateľov knižnično-informačných systémov. V ponuke služieb vedeckých a akademických knižníc sa postupne začínajú objavovať tzv. discovery systémy, ktoré používateľom umožňujú jednotný prístup k elektronickým informačným zdrojom od rôznych dodávateľov. Sú medzi nimi plnotextové databázy a kolekcie elektronických kníh, ktorých väčšinu tvorí zahraničná produkcia. Od minulého roka sú v ponuke aj knihy od českých akademických vydavateľstiev (Karolinum, Vyd. MU), ktoré sú nádejou pre postupné rozširovanie ponuky e-kníh českej a slovenskej produkcie. Pre budúce jednotné riešenie informačného systému e-výpožičiek je okrem iného dôležité, aby ponuka e-kníh čo najviac zodpovedala dopytu zo strany používateľov, bude potrebná intenzívna komunikácia s vydavateľmi a aktuálna atraktívna ponuka titulov.

Zvukové knihy v knižniciach sú prístupné cez Digitálnu knižnicu, ktorú buduje Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči (SKN), resp. zvukové knihy na fyzických nosičoch z produkcie SKN sú dostupné priamo v knižnici v Levoči a jej pobočkách v 30 slovenských knižniciach. Okrem nich môže mať knižnica vo fonde zvukové knihy kúpené cez kníhkupectvá alebo komerčných vydavateľov, ktorí sú ich producentmi. Pre zrakovo a inak zdravotne znevýhodnených používateľov, pre ktorých sú zvukové knihy často jedinou možnosťou substitúcie tradičných textov, je prínosom skutočnosť, že v roku 2015 prichádza Digitálna knižnica SKN so zvýšením bezpečnosti výpožičiek, s pomocou a umožnením sprístupňovania obsahu sprostredkovaného knižnicou, konverziou zvukových súborov do formátu MP3 a ďalšími zlepšeniami.

V súčasnosti sme v súvislosti s procesom požičiavania zvukových kníh oklieštení legislatívou, keďže aktuálne si ich môžu požičiavať zrakovo znevýhodnení používatelia a používatelia inak zdravotne postihnutí v rozsahu odôvodnenom ich zdravotným postihnutím. Podľa nového autorského zákona, ktorý nadobúda účinnosť 1. 1. 2016, bude umožnené knižniciam požičiavať aj zvukové nosiče na základe hromadných licenčných zmlúv s príslušnými organizáciami (SOZA, LITA). Tieto legislatívne zmeny sme uvítali, s ich realizáciou v praxi je spojených niekoľko

procesov, ktorými musíme prejsť. V najbližšom období sa budeme venovať ich realizácii, aby sme nakoniec v súlade s platnou legislatívou začali požičiavať aj zvukové knihy.

Diskusia so zástupcami zo Sekcie médií, audiovizie a autorského práva MK SR viedla k objasneniu niektorých otázok v súvislosti s autorským zákonom a aplikácie jeho paragrafov na knižničnú činnosť. Keďže problematika uplatnenia autorského zákona v praxi je širokospektrálna a prináša množstvo špecifických situácií, MK SR sprístupní v roku 2016 informačný portál <http://www.dusevnevlastnictvo.gov.sk/>. Jeho súčasťou bude okrem iného aj právne poradenstvo v oblasti interpretácie a uplatnenia autorského zákona v praxi knižnično-informačných inštitúcií, sekcia najčastejších otázok a odpovedí.

R. Ščibrany, zástupca spoločnosti Martinus.sk, sa zúčastnil už vo februári 2015 odborného knihovníckeho seminára (Akademické knižnice a elektronické publikovanie v Slovenskej pedagogickej knižnici), kde prvýkrát proklamoval ústretovosť spolupracovať s knižnicami a zapojiť ich do distribučného modelu s možnosťou požičiavania elektronických kníh. Do dnešných dní komunikoval s vydavateľmi a vidí priestor pre spoluprácu. Za knižnice prebrala záštitu nad e-knihami Slovenská asociácia knižníc, po oslovení knižníc a zistení ich záujmu o integráciu e-kníh do služieb bude dohodnuté pracovné stretnutie so zástupcami vydavateľov a Martinusu. V spolupráci s Martinusom budeme komunikovať s vydavateľmi a vyjednávať možnosti prístupu knižníc k elektronickým knihám, aby sa táto služba stala úspešnou súčasťou ponuky moderných kultúrnych inštitúcií.

Mgr. Helena Mlejová
Bratislava, 12. 10. 2015